

B. Generační vztahy

1. Generační vztahy v literárním vývoji
2. Fráňa Šrámek: básně, Stříbrný vítr
3. Jiří Wolker: Host do domu a Těžká hodina
4. Karel Poláček: Bylo nás pět
5. Jerome David Salinger: Kdo chytá v žitě
6. Beatnická poezie

Každý z nás během svého života vystřídá několik různých míst na pomyslném věkovém žebříčku: začínáme jako malé děti, staneme se mladšími a později staršími studenty, pak se v zaměstnání ze začátečníků vypracujeme na zkušené profesionály a posléze nás čeká role rodičů a prarodičů.

S každou takovou pozicí přijímáme – často nevědomky – i svébytný způsob života a myšlení; řadíme se k různým generacím (pokolením). Vztahy mezi generacemi mohou být harmonické, vzájemně se obohacující, i napjaté, soupeřivé. V obou případech se jedná o nosné téma pro umělce, zejména literární; ti se však často sami stávají subjekty generačních střetů ve světě umělecké tvorby.

1. Generační vztahy v literárním vývoji

1-1 Pojem generace v jazyce a základní rozčlenění tematiky; 1-2 Pojetí generačních vztahů ve starší literatuře; 1-3 Generační problematika v beletrii 19. století; 1-4 Generační vztahy v literatuře 1. poloviny 20. století; 1-5 Generační literatura od 2. poloviny 20. století.

1-1 Pojem generace v jazyce a základní rozčlenění tematiky

Pojem *generace* pochází z latiny: *genus* = rod, původ; *generatio* [generáció] = plození, pokolení. *Generační* posloupnost se mluvnický vyjadřuje *genitivem* (syn svého otce).

Generace v lidské společnosti je **potomstvo** přibližně **stejného věku** žijící v přibližně **stejném čase** a ve zhruba **stejných historických a kulturních podmínkách**. Původně se obdobím jedné generace rozumělo zhruba 25 – 30 let. Dnes se sice průměrný věk, kdy lidé zakládají rodinu, zvyšuje, ale zároveň se společenský vývoj výrazně zrychluje. Mladí lidé se tedy generačně odlišují již podle pouhých desetiletí, v nichž se narodili nebo v nichž dospívají: tak hovoříme o generaci šedesátých, sedmdesátých či osmdesátých let nebo o generaci mileniálů (tj. první generace, která vstoupila na práh dospělosti v době, kdy svět je již zcela propojen informačními a komunikačními technologiemi, tedy těsně po r. 2000).

Navíc se pod pojmem *generace* často rozumí **tvůrčí umělecká skupina** (např. generace májovců), do níž mohou patřit i lidé odlišní věkově, ale navzájem si blízcí názorově.

Vztahy uvnitř generací i mezi nimi patří mezi činitele, které umožňují **socializaci** (společenské začlenění) jedince. Každá generace si vytváří organizační apod. struktury, které slouží k posilování **generační sounáležitosti** (viz např. generačně příznačný způsob trávení volného času).

Starší generace předává mladší generaci jednak **praktické znalosti i dovednosti**, jednak **ustálené kulturní obsahy**, jejichž sdílení zajišťuje pokračující **kolektivní identitu**, tedy pocit jedinečné pospolitosti příslušníků obce, národa apod. (tyto obsahy mívají často podobu symbolů či příběhů, někdy až mytických). **Mladší generace** však obvykle, v závislosti na změněných životních podmínkách, usiluje o **reinterpretaci**, či dokonce úplnou **náhradu** myšlenkového dědictví rodičovské generace: tak vzniká atmosféra **generační vzpoury**. V soužití generací se tedy střídají a prolínají **soulad a vzájemná spolupráce s napětím a soupeřivými konflikty**.

V literárních dějinách můžeme otázku generačních vztahů nacházet ve **4 formách**:

1. **Generační vztahy jako dramatický střet** v námětech literárních děl;
2. **Tematika** převažujícího **souladu mezi generacemi**;
3. **Mládí** jako ideální stav těla a duše;
4. **Generační vystoupení literátů** či celých autorských skupin a spory o jejich tvorbu.

1-2 Pojetí generačních vztahů ve starší literatuře

Střídání generací bylo odedávna spojováno s vývojem světa i lidské společnosti.

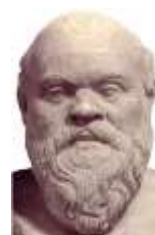
Staroegyptští faraonové byli považováni za vtělení boha nebe a slunce Hora, který pomstil smrt svého otce, boha plodnosti Usira, když zabil boha pouště a chaosu Sutecha.

Ve **starověké Číně** vzniklo dodnes vlivné filozoficko-náboženské učení, které podle jeho zakladatele nazýváme **konfucianismus** (**Kchung-fu-c'** = **Konfucius**, žil kolem r. 500 př. n. l.). Prosazuje aktivitu jedince ve spojení s respektem k odkazu předků a starších autorit vůbec.

Ve **starověkém Řecku** byl vládce olympských bohů **Zeus** představitelem **až třetí generace božstev**: první dvě generace, soustředěné kolem božských párů Úranos a Gáia, respektive Kronos a Rheia, byly zmitány žárlivou obavou otce z rostoucí moci jeho dětí.

Naproti tomu v **aténské demokracii** podobně jako v římské republice byl **generační soulad** považován za důležitý předpoklad rozvoje a stability obce; zkušenosti i moudrost vyššího věku se vysoce cenily. Týkalo se to také trojice nejvýznamnějších řeckých filozofů (5. – 4. století př. n. l.):

Sókratés se stal zakladatelem *sokratovského dialogu*, v němž jsou hledány a nalézány odpovědi na filozofické či etické otázky prostřednictvím rozhovoru filozofa se žákem. Oba kladou proti sobě argumenty a protiargumenty, přičemž cílem je vyjasnění klíčových pojmů, a tedy odhalení podstaty diskutovaného problému. Metoda obsažená v sokratovském dialogu bývá obecně označována jako *dialektika*.

Sókratés sám žádný spis nenapsal, ale jeho filozofii i dialogy nám zprostředkoval a dále rozvinul ve svých dílech Sókratův žák **Platón**. Ten založil a vedl filozofickou školu nazývanou *Akadémie*. A Platónův polemicky naladěný žák **Aristotelés** vytvořil a vedl *peripatetickou školu*, v níž filozof diskutoval se svými žáky při vzájemných procházkách.

Ve **starém Římě** pěstoval sokratovský dialog především **Marcus [markus] Tullius Cicero** (1. století př. n. l.; spis *Tuskulské hovory* – nazván podle Ciceronovy vily).

Zásadním způsobem do generační tematiky promluvil **biblický Nový zákon**. Podle Ježíše Nazaretského ústředním pojmem celého světa je **láska** a ta pochází od Boha. **Bůh je Otcem** všech lidí a každého člověka miluje otcovskou láskou (viz modlitba *Otče náš*). Pro tento nový, synovský vztah s Bohem se však člověk musí sám rozhodnout a své rozhodnutí dokazovat **sourozenecky láskyplným jednáním** s druhými; odtud základní požadavek *Miluj svého bližního jako sám sebe*. **Láska k Bohu** se tedy projevuje **skrze vztah k člověku**.

Ve **středověké Evropě** bylo školní vzdělávání velmi skrovné a mladí lidé v okamžiku dosažení pohlavní zralosti rovnou začínali žít dospělým životem včetně zakládání rodiny. Proto prakticky neexistovalo dospívání jako svébytná životní etapa. V literatuře – konkrétně v **legendách** – se to odrazilo ve schematickém (nerealisticky zjednodušeném) líčení života světců: *Když Mikuláše v první den života koupali, postavil se ve vaničce na nohy. Nadto sál matčin prs jen jednou denně ve středu a v pátek. Když dospěl do jinošského věku, vyhýbal se prostopášností ostatních chlapců...* (legenda z Itálie ve 13. století).

Změnu přinesla až **renesance** se svým zájmem o lidskou přirozenost. Velkým uměleckým analytikem generačních vztahů byl **William Shakespeare** (1564 – 1616). Týká se to zejména jeho slavných tragédií *Romeo a Julie* (láska dospívajících milenců bojuje s předsudky starší generace), *Hamlet* (dánský princ odhaluje a mstí zavraždění svého otce, a tím – nezáměrně – přivádí sám sebe k existenciálním otázkám) a *Král Lear* (potřeba lásky mezi rodiči a dětmi se střetává s bažením po hmotném prospěchu), patří sem však i komedie *Kupec benátský* (stárnoucí Žid Shylock se ocitá v konfliktu s lehkomyšlnými mladými velmoži i se svou dcerou hledající vlastní osobní štěstí).

Na **pomezí renesance a baroka** vyniká osobnost českého pedagoga a vůbec mnohostranného učenice **Jana Amose Komenského** (1592 – 1670). Tento *Učitel národů* vytvořil ucelenou koncepci výchovy a vzdělávání jako aktivního podílu každého člověka na všenápravě lidstva před blížícím se koncem dějin (*Obecná porada o nápravě věcí lidských*; vřez zahrnující moudrost se tu nazývá *pansofie*). Komenského pedagogika obsahuje všechny moderní prvky současného školství: najdeme zde požadavek na názornou a praktickou výuku (*Velká didaktika; Škola na divadle / Škola hrou*), celoživotní vzdělávání od mateřské školy (*Informatorium školy mateřské*) až po dospělost, vzdělávání pro všechny bez ohledu na pohlaví, sociální pozici či případný hendikep, kvalitní učebnice bez teoretizování (*Brána jazyků otevřená, Orbis pictus / Svět v obrazech*: zde ikonická věta *Pojď sem, synu, a uč se moudrým býti*) i – na čelném místě – mravní rozměr výuky.

Barokní duchovní literatura navazuje na gotiku, často posiluje a rozvíjí **mariánské téma** (**Adam Václav Michna z Otradovic**, 1600 – 1676: vánoční ukolébavka *Chťic, aby spal*).

Návrat ke generačním sporům na pozadí společenské reality představuje **Molièrova klasicistní komedie Lakomec**.

V období **preromantismu** vznikla vůbec první významná generačně vymezená literární skupina – německé hnutí *Sturm und Drang* (*Bouře a vzdor*). Sturm und Drang byl opozicí vůči klasicismu i osvícenství; vycházel z názorů německého filozofa Johanna Gottfrieda Herdera. Literáři ze Sturm und Drang zdůrazňovali svobodu osobnosti ve tvorbě i soukromém životě, a to navzdory společenským konvencím; upřednostňovali cit a vášň proti racionalismu a intelektualismu, jako ideál viděli volnost přírody a přirozenost lidové kultury. Hlavními představiteli byli **Johann Wolfgang von Goethe** (1749 – 1832) a **Friedrich Schiller** (1759 – 1805), ovšem do této éry spadá jen část jejich tvorby: od **Goetha** básnické drama *Faust* (první díl ze dvou) a román v dopisech *Utrpení mladého Werthera*, od Schillera básnická dramata *Loupežníci* a *Úklady a láska*.

1-3 Generační problematika v beletrii 19. století

Romantismus vidí generační vztahy jako odraz působení časové perspektivy na život jedince. Nečekané dopady minulých událostí do přítomnosti či trvalá trýzeň svědomí za dávné viny napříč generacemi nahrazují barokní Boží vůli a obracejí pozornost k roli neteisticky chápaného osudu. Generační konflikty také bývají příčinou hrdinova vyloučení ze společnosti. Dětství mnohdy představuje ztracený ráj – nevratný ideální stav těla i duše – často v matčině náručí.

Na těchto motivech je z velké části založena **Máchova** básnická skladba *Máj* stejně jako – v populárnější, širokému publiku sdělnější formě – **Tylova** hra *Strakonický dudák*.

Ve světové literatuře tu vyniká román *Bídníci* od Francouze **Victora Huga** (1802 – 1885): uprchlý trestanec Jean Valjean, kdysi odsouzený kvůli krádeži chleba pro hladové děti své sestry, se pod falešnou identitou stane respektovaným mužem a pečuje o osiřelou dívku Cosettu, ačkoli jej i po těch dlouhých letech stále hledá policie.

V básnické skladbě *Píseň o starém námořníkovi* od Angličana **Samuela Taylora Coleridge** (1772 – 1834) stařec, který prožil drama v jižních mořích, svým příběhem poučí lehkomyšlného mladíka o podstatě světa. A v rytířském historickém románu *Ivanhoe* skotský romantik **sir Walter Scott** (1771 – 1832) stvořil mj. postavu stárnoucího venkovského šlechtice Cedrika, který hájí anglosaskou tradici proti arogantnímu, z ciziny pronikajícímu frankonormanskému živilu.

Ovšem suverénně nejvíce se o mezigenerační vztahy zajímá **realismus**. Vychází totiž mj. ze zásady, že charakter člověka je určován společenským prostředím. Realismus proto jednak zjišťuje, jak jsou jednotlivé generace formovány společenskými podmínkami, jednak sleduje, jak různé generace reagují odlišně na pronikavé změny ve společnosti.

Téměř na počátku najdeme odvážné a vnitřně nezávislé hrdinky **Jane Austenové** (1775 – 1817) (Elizabeth v *Pýše a předsudku* aj.), které se vzeprou omezenému rozhledu rodičovské generace jako celku. Pak se dostáváme k velkým dílům **Balzacovým**, kde v trilogii *Otec Goriot – Ztracené iluze – Lesk a bída kurtizán* sledujeme mj., jak mladí muži (Evžen de Rastignac aj.) hájí nebo také ztrácejí své ideály ve střetnutí se světem, který pravidlům zisku podřídil na prvním místě intimní vztahy.

Charles Dickens (1812 – 1870; romány *Oliver Twist*, *David Copperfield*, *Malá Dorritka*) a **Charlotte Brontëová** (1816 – 1855; román *Jana Eyrová*) stanovili jako jedno ze základních témat anglické literatury obtížné zranění chudého osiřelého dítěte, tísněného neláskou, sobectvím i skutečným týráním ze strany citově okoralých dospělých. V lehčím duchu se odehrávají romány Američana **Marka Twaina** (1835 – 1910) *Dobrodružství Toma Sawyera* a *Dobrodružství Huckleberryho Finna*, v nichž mládež převyšuje dospělé přirozeným překonáváním sociálních a rasových bariér.

Ruský prozaik **Ivan Sergejevič Turgeněv** (1818 – 1883) napsal pod příznačným titulem *Otcové a děti* román, v němž se střetává tradicionalismus venkovské šlechty s náladami mladé generace, která osciluje mezi činorodou, smysluplnou existencí a vyhýbavou, relativizující skepsí. A ruský dramatik **Anton Pavlovič Čechov** (1860 – 1904) staví před mladé lidi zásadní úkol: odmítnout

pasivní životní postoj rodičovské generace a navzdory obtížím i zřejmému riziku odvážně vykročit do života aktivního, moderního a smysluplného (divadelní hry *Racek, Tři sestry, Višňový sad*).

V období **fin de siècle** téma generačních vztahů silně promluvalo nejen v dílech, ale i v životních osudech klíčových autorů: známý je případ prvního z prokletých básníků **Charlese Baudelaira** (1821 – 1867), který již v revoluci 1848 volal po smrti svého otčima, kontrarevolučního generála. Sbírkou *Květy zla*, kvůli níž byl Baudelaire odsouzen za urážku veřejné morálky, se stala pro svou provokativní námětovou i jazykovou objektivnost symbolem celé epochy.

Česká literatura národního obrození se generačním vztahům velmi věnovala a navíc prožila i několik zásadních mezigeneračních střetů mezi autory. Projevem **prvního** takového velkého **sporu** byl **Tylův rezervovaný vztah k Máchově tvorbě**: Mácha prosazoval tvůrčí svobodu individua i za cenu rozchodu s většinovým vkusem, zatímco Tylovi šlo o širokou sdělnost tvorby pro publikum různých generací.

Tyl se stal aktérem ještě **dalšího sporu**. Tehdy mladý novinář **Karel Havlíček Borovský** publikoval kritickou recenzi **Tylova románu *Poslední Čech***. Tylova kniha – většinou oceňovaná – vypráví o konfliktu mezi stárnoucím vlasteneckým českým šlechticem a jeho zcestovalým a kosmopolitně naladěným synem. Otcovy osvětové výklady o dosavadním průběhu obrozeneckého zápasu shledal Havlíček jako beznadějně sentimentální a toporné (z jeho kritiky se stále cituje věta *Byl by již čas, aby nám to naše vlastenčení ráčilo konečně z úst vjeti do rukou a do těla...*).

Božena Němcová vytvořila v **50. letech** sérii příběhů (*Babička, Pohorská vesnice...*), v nichž ukazuje smírné překonávání generačních rozdílů jako cestu k rozvoji národní spolutnosti.

V r. **1858** vyšel **dvougenerační almanach *Máj***: reagoval na porážku českého národního emancipačního hnutí v revoluci 1848 – 1849 a na následující dekádu politického útlaku (bachovský absolutismus). Almanach ukázal, že navzdory okolnostem si česká literární tvorba udržela kontinuitu a že může dosáhnout stejných výšin jako soudobý evropský realismus. Májovci tedy byli **realisty** a k romantiku Máchovi se hlásili pro světový charakter jeho tvorby. V *Máji* se záměrně sešli mladí, začínající autoři (**Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Karolina Světlá**) s legendami předchozích dekád (**Karel Jaromír Erben, Božena Němcová, Karel Sabina**).

V r. **1868**, u příležitosti položení základního kamene ke stavbě Národního divadla, vyšel **almanach *Ruch*** (= *Orba*). Jeho tvůrci byli mladí autoři (**Svatopluk Čech, Eliška Krásnohorská, Josef Václav Sládek**) hlásící se k dobově oblíbenému **novoromantismu**. Pod vlivem předchozích těžkých neúspěchů české politiky (rakousko-uherské vyrovnání 1867) usilovali o rozšíření atraktivně podané vlastenecké tematiky tak, aby k podpoře českých zájmů aktivizovala nejširší veřejnost. Ruchovci – blízcí taktéž novoromantickým lumírovům – psali především poezii; vrátili do české literatury důraz na vysoké ideály, obraceli se k inspirativní historii, dovedli češtinu na vysoce artistní úroveň, vynikli jako překladatelé.

Novoromantismus byl v české literatuře překonán až vystoupením tvůrců sdružených kolem manifestu **Česká moderna** (1895; kritik **František Xaver Šalda**, básníci **Antonín Sova, Otokar Březina**, prozaik a dramatik **Vilém Mrštík...**): odmítli ruchovce a lumírovce jako napodobovatele starých vzorů, odtržené od nejnaléhavějších – především sociálních – problémů společnosti. Od spisovatele žádali autentickou a individualizovanou výpověď o světě i o sobě samém.

1-4 Generační vztahy v literatuře 1. poloviny 20. století

Na počátku 20. století se ztělesněním mladé literatury pro mladé lidi stal prozaik, básník a dramatik **Fráňa Šrámek** (1877 – 1952). Bývá označován za představitele **české anarchistické**

generace. Český anarchismus prosazoval svobodný, antimilitaristický a antiklerikální boj za emancipaci obyčejných lidí proti establishmentu; na rozdíl od západní Evropy odmítal násilné činy.

Šrámkova raná poezie vyniká příklonem ke konkrétním vyjádřením (vliv lidové písně; sbírky *Života bído, přec tě mám rád, Modrý a rudý*), postupně v ní přibývá smyslovosti a metaforičnosti (sbírka *Splav*). Básnickým jazykem se vyznačuje i Šrámkova próza, v níž vedle sebe plynou dvě linie: skutečný „vnější“ děj a „vnitřní“ proměny charakterů postav: generační studentský román *Stříbrný vítr* (zrání gymnasisty Jeníka Ratkina), román *Tělo*; Šrámek prozaik vynikl otevřeným přístupem k erotice. Generační drama *Měsíc nad řekou* tematizuje neveselý fakt, že s přibývajícím věkem ubývá odvahy k naplnění mladistvých ideálů a přibývá životní rezignace (mladá dvojice Slávka Hlubinová a Vilík Roškot versus jejich rodiče v čase abiturientského sjezdu).

Generační *Almanach na rok 1914* předznamenal pronikání nové (druhé) moderny ze západoevropského prostředí: sblížoval literaturu s projevy moderní civilizace, z autorů vynikli bratři Čapkové, **Josef** (1887 – 1945) a **Karel** (1890 – 1938): ráz generační výpovědi mají jejich společné sbírky povídek *Zářivé hlubiny* a *Krakonošova zahrada* a Karlova hra *Loupežník*.

Další velký literární spor se týkal tvorby básníka **Jiřího Wolкера** [volkra] (1900 – 1924): předčasně zemřelý autor tematizoval bolestný přerod chlapce v muže; od chápavé jednoty mladého člověka s okolním světem (sbírka *Host do domu*) dospěl k baladickému zdůrazňování sociálních rozporů (sbírka *Těžká hodina*). První poloze kritici vyčítali naivitu, poloze druhé akademické revolucionářství bez autentické životní zkušenosti; Wolker se však stal v očích meziválečné mládeže velkým autorem spojujícím mladistvě ostré vidění světa (včetně erotiky) s filozofickými reflexemi.

Ve světové literatuře po První světové válce se objevil pojem *Ztracená generace* (*Lost Generation* [lost ˈdʒenəˈreɪʃən]): označuje mladé Američany, kteří získali dramatickou bojovou zkušenost v První světové válce, ale po návratu domů prožili deziluzi z toho, jak se jim většinová, materialisticky orientovaná společnost odcizila a odmítá je přijmout. Nejvýznamnějším literárním představitelem této generace je **Ernest Hemingway** (1899 – 1961; romány *Sbohem armádo, I slunce vychází / Fiesta, Komu zvoní hrana*), patří sem i **Francis Scott Fitzgerald** [fra:nsis skot fitsˈdʒerəld] (1896 – 1940; román *Velký Gatsby* [gætsbi]).

V relativně poklidném meziválečném Československu se mimořádné oblíbenosti dočkaly idylické, ale vtipným perem psané příběhy spisovatelky Marie Wagnerové (1887 – 1934), tvořící pod pseudonymem **F. Háj**, o dvojici dětí z lesnatého pohoří Brdy: **Kája Mařík** z hájovny a Zdeňka z lesovny se ve stále prodlužované sérii a v bezpočtu příhod propracovali z dováděvého dětství až ke společnému partnerskému životu a stali se fenoménem pro celé generace čtenářů.

Jejich ostrý protiklad tvoří knížka **Karla Poláčka** (1892 – 1945) *Bylo nás pět*: příběh pěti kluků z maloměsta, výtečně napsaný z vypravěčské perspektivy jednoho z nich, má spád, vtip i jazykové mistrovství a upozorňuje, že mezi světem dětí a dospělých krutě trčí bariéra vzájemného neporozumění. Poláček knihu napsal za německé nacistické okupace, kdy jako Žid již nemohl publikovat; knížka vyšla až r. 1946 a dosáhla rovněž celonárodní popularity; ještě dnes je v české konverzaci prostě potřeba vědět, kdo byli Petr Bajza, Tonda Bejval nebo Zilvar z chudobince...

Vypuknutí Druhé světové války drasticky zasáhlo také do života dalšího „wolkerovského“ básníka, **Jiřího Orteny** (1919 – 1941). Byl židovského původu a jeho lyriku silně ovlivňovala existenciální nejistota v atmosféře, kdy musel čelit neustále se zužujícímu prostoru k individuální svobodě. I za těchto podmínek si ovšem uchoval tvůrčí nezávislost a stavěl témata dětství, lásky, a přírody do kontrastu s ohrožením a smrtí (sbírky *Čítanka jaro, Cesta k mrazu, Ohnice*; prozaické *Deníky*).

Mladí čeští umělci, kteří i v podmínkách války a německé okupace obohatili českou kulturu, se sdružili do **Skupiny 42**. Inspirovala se teoretickými statěmi Jindřicha Chalupeckého. Objevovale estetické kvality městského prostředí, ovlivňovaly ji civilismus, kubismus apod. Hlavními tvůrci byli malíř a ilustrátor **Kamil Lhoták** a básníci **Jiří Kolář** (1914 – 2002; sbírka *Prométheova játra*), **Josef Kainar** (1917 – 1971; sbírky *Nové mýty* – zde báseň *Stříhali dohola malého chlapečka; Člověka hořce mám rád; Lazar a píseň*), **Ivan Blatný** (1919 – 1990; v r. 1948 – po komunistickém převratu – emigroval do Velké Británie, trpěl psychickou chorobou, z psychiatrické léčebny publikoval v češtině sbírky *Stará bydlíště* a *Pomocná škola Bixley*).

1-5 Generační literatura od 2. poloviny 20. století

Období po Druhé světové válce se stalo v západním světě dějištěm zásadního **generačního střetu**. **Starší generace** viděla válku jako tragické vybočení z vývoje, který v podstatě směřoval správným směrem, k větší prosperitě. **Mladší generace** naproti tomu upozorňovala, že předválečný svět byl naplněn rozsáhlou sociální nespravedlností, patriarchálním despotismem v partnerských i rodinných vztazích, koloniálním násilím, zistnou smířlivostí s nastupujícím fašismem...

Generace otců očekávala, že společnost se vrátí na trajektorii opuštěnou ve 30. letech a bude v ní pokračovat. Naproti tomu **mladá generace** usilovala o společnost založenou na nových, svobodnějších a rovnoprávnějších základech, s liberálním vztahem mezi pohlavími a generacemi, se sociální spravedlností a s respektem k exotickým kulturám.

První významná díla poválečné mladé generace se objevila na počátku 50. let. **William Saroyan** [wɪljəm sə'roɪən] (1908 – 1981), narozený ve Spojených státech v rodině arménských přistěhovalců, vynikl novelou *Tracyho tygr* o mladíkovi, který přijde z maloměsta do New Yorku, aby tam začal svůj dospělý život. Postava tygra je metaforou mladistvé energie, odvahy i touhy.

Jerome David Salinger [dʒə'rəʊm deɪvɪd səlɪndʒə] (1919 – 2010) bojoval ve Druhé světové válce. Po návratu se věnoval – pouhá dvě desetiletí – spisovatelství. Salingerovo životní dílo (hlavně povídky) je útlé, ale svědčí o autorově sofistikované práci. Klíčovým opusem se stal román *Kdo chytá v žitě*: jde o příběh sedmnáctiletého Holdena Caulfielda [həʊldəna ko::lfi:lɪdɪ], který byl vyhozen z internátní školy, vrací se domů pln obav z rodičovské reakce, ale zároveň prožije sérii příhod i setkání, kdy si ujasňuje svůj pohled na svět a své kýžené místo v něm. Román, mezi jehož přednosti patří i provokativně autentický jazyk, patří mezi nejslavnější knihy světové literatury.

Rozhněvaní mladí muži (Angry Young Men [æŋgri jʌŋ men]): angličtí autoři kritizující komerční a konzumní morálku své doby. Hlavními postavami **románů** bývají mladí muži, kteří získali kvalitní vzdělání, ale odmítají nastoupit do zaměstnání, jež jim kromě kariéry a dobrého platu už nemůže nic dalšího nabídnout: **Kingsley Amis** [kɪŋzli eɪmɪs] (1922 – 1995; *Šťastný Jim* [dʒɪm]), **John Wain** [dʒɒn weɪn] (1925 – 1994; *Pospíchej dolů, Zima v horách*).

Američtí **beatnici** [bi:tɪnɪci] (**Beat Generation** [bi:t ,dʒenə'reiʃən]; *zbitá* – nebo /také/ *blažená?* – *generace*): existovala hlavně v 50. letech. Mladí lidé, kteří využívají atributy moderní civilizace (nové formy zábavy, bezstarostné jízdy automobilem, drogy) k realizaci i demonstraci osobní nezávislosti, odmítají tradiční kulturní projevy. Beatničtí literáti hledají inspiraci k tvorbě ve stále intenzivnějších osobních zážitcích, jsou však spíše lhostejní k sociálním a politickým problémům. Hlavním autorem je **Jack Kerouac** [dʒæk keruæk] (1922 – 1969), jehož román *Na cestě* (On the Road [ɒn ðə rəʊd]) se stal ikonickým vyjádřením celé beatnické epochy. Velkým pojmem je i beatnická poezie: **Lawrence** [lɒrəns] **Ferlinghetti** (*1919): sbírka *Lunapark v hlavě*; **Allen** [ælin] **Ginsberg** (1926 – 1997; v r. 1965 jej zvolili králem pražského majálesu a vzápětí byl tamější komunistickou policií deportován z Československa): sbírka *Kvílení a jiné básně*.